Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

9.1.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Sisäministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta (HE 275/2022 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä HE 275/2022 vp.

Yleistä HE 275/2022 vp

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia. Muutosten tarkoituksena on ensinnäkin selventää poliisilain sellaisia säännöksiä, jotka ovat käytännössä osoittautuneet epäselviksi tai tulkinnanvaraisiksi. Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi eräitä salaisen tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön perusoikeussuojaa vahvistavia muutoksia, jotka perustuvat voimassa olevasta sääntelystä erityisesti laillisuusvalvonta- ja oikeuskäytännössä esiin nousseisiin seikkoihin.

Etsintäkuulutetun kiinniottamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi niin, että se kattaisi myös sellaisen muun henkilön kuin etsintäkuulutetun henkilön, jonka tuomioistuin on määrännyt noudettavaksi tuomioistuimeen, vangittavaksi tai otettavaksi säilöön.

Salaisten tiedonhankintakeinojen osalta ehdotetaan, että lupaa telekuuntelulle tai -valvonnalle ei enää jatkossa lähtökohtaisesti rajoitettaisi vain tiettyihin luvan hakemisen hetkellä tiedossa oleviin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin.

Peitelty tiedonhankinta ehdotetaan mahdollistettavaksi tietoverkossa tehtynä ennalta estettäessä rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, tai sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapitoa. Peitetoiminnan käytön osalta ehdotetaan, että tappoa, murhaa tai surmaa estettäessä ei enää jatkossa olisi rikollisen toiminnan suunnitelmallisuutta, järjestäytyneisyyttä tai ammattimaisuutta taikka ennakoitavissa olevaa jatkuvuutta tai toistuvuutta koskevaa lisäedellytystä. Lisäksi peitetoiminnassa tehtäviä rikoksia koskevat säännökset ehdotetaan kirjoitettaviksi toimivaltasäännösten muotoon.

Ylimääräisen tiedon käyttö mahdollistettaisiin tiettyjen uusien rikosten selvittämisessä, joista säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta.

Hallituksen esityksen HE 275/2022 vp liitynnät koskien hallituksen esitystä HE 217/2022 vp koskien pakkokeinolain muutoksia

Salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva poliisilain 5 luku perustuu olennaisilta osiltaan pakkokeinolain 10 luvun säännöksiin salaisista pakkokeinoista. Salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää olennaisesti samojen edellytysten perusteella rikosten estämiseen kuin niitä voidaan käyttää pakkokeinolain 10 luvun perusteella rikosten selvittämiseen. Rikoksen paljastamiseen salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää vain, jos kysymyksessä olisi laissa tarkemmin säädetty maanpetos- tai terrorismirikos. Salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan tietyissä tapauksissa käyttää myös vaaran torjumiseen.

Muutoksen kohteena ovat seuraavat pakkokeinolain 10 luvun pykälät ja poliisilain 5 luvun pykälät, jotka edellyttävät valiokunnilla yhteensovittamista:

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sisäministeriö PL 26 00023 Valtioneuvosto	 Kirkkokatu 12 Helsinki	 0295 480 171 +358 295 480 171	 09 160 44635 +358 9 160 44635	 kirjaamo.sm@govsec.fi www.intermin.fi

Pakkokeinolaki	Poliisilaki
10 luku	5 luku
3 § Telekuuntelu ja sen edellytykset	5 § Telekuuntelu ja sen edellytykset
4 § Tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta	6 § Tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta
5 § Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen	7 § Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen
6 § Televalvonta ja sen edellytykset	8 § Televalvonta ja sen edellytykset
9 § Televalvonnasta ja sijaintitietojen hankkimisesta päättäminen	10 § Televalvonnasta päättäminen
14 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset	15 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset
16 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset	17 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset
23 § Tekninen laitetarkkailu ja sen edellytykset	23 § Tekninen laitetarkkailu ja sen edellytykset
25 § Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen	25 § Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen
27 § Peitetoiminta ja sen edellytykset	28 § Peitetoiminta ja sen edellytykset
28 § Rikoksentekokielto	29 § Rikoksentekokielto
29 § Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen	30 § Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen
43 § Menettely tuomioistuimessa	45 § Menettely tuomioistuimessa
52 § Kuuntelu- ja katselukiellot	50 § Kuuntelu- ja katselukiellot
56 § Ylimääräisen tiedon käyttäminen	54 § Ylimääräisen tiedon käyttäminen
57 § Tietojen hävittäminen	(55 § Tietojen hävittäminen)
58 § Telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen	56 § Telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen
60 § Salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen	58 § Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Hallituksen esityksessä 217/2022 vp pakkokeinolain 10 luvun 57 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan: ”

> ”Jos kysymys on ylimääräisestä tiedosta, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville, tieto saadaan kuitenkin epäillyn suostumuksella hävittää jo ennen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa.”

Sisäministeriön lausuntokierroksella olleessa esitysluonnoksessa ehdotettiin tehtäväksi poliisilain 5 luvun 55 §:ään vastaavanlainen muutos. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen HE 275/2022 vp jatkovalmistelussa päädyttiin luopumaan mainitusta muutosehdotuksesta. Esityksessä todetaan, että

lausuntopalautteessa katsottiin jääneen jossain määrin epäselväksi, mikä ehdotuksen tarkoitus olisi ollut (ks. pykälät alla). Lisäksi esityksessä todetaan, että ”Voimassa oleva sääntely riittää kattamaan myös ne tilanteet, joita [esitysluonnoksen mukaisessa] ehdotetussa uudessa 3 momentissa tarkoitetaan”. Tämä liittyy eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntokierroksella antamaan palautteeseen, jonka mukaan:

> ”Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka koskisi sellaista ylimääräistä tietoa, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville. Tällainen tieto saataisiin hävittää jo ennen pykälän 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa, jos tiedonhankinnan kohteelle on kirjallisesti ilmoitettu häntä koskevasta ylimääräisestä tiedosta sekä mahdollisuudesta tutustua siihen ja tiedonhankinnan kohde ei kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta vastusta tiedon hävittämistä.
>
> Jää jossain määrin epäselväksi, mikä on ehdotetun 3 momentin tarkoitus tässä. Ehdotus on identtinen oikeusministeriön pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelun työryhmämietinnön tietojen hävittämistä koskevan ehdotuksen kanssa, mutta kiinnittää huomiota, että pakko keinolain 10 luvun 57 §:n 1 momentti ja poliisilain 5 luvun 55 §:n 1 momentti eivät ole yhteneväiset.
>
> Voimassa olevan poliisilain 5 luvun 55 §:n 1 momentin mukaan salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.
>
> Eikö jo voimassa oleva sääntely riitä kattamaan myös ne tilanteet, joita ehdotetussa uudessa 3 momentissa tarkoitetaan? Eikö ehdotetussa 3 momentissa tarkoitettu ”ylimääräinen tieto, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville” ole jo itsessään sellaista 1 momentissa tarkoitettua tietoa, jonka osalta on ”käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi”. Jos tieto ei liity rikokseen tai sen sisältöä ei saada selville, on se mielestäni väistämättä myös tietoa, jota ei tarvita rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.”

Pakkokeinolaki 10 luku (HE 217/2022 vp)	Poliisilaki 5 luku (lausuntokierroksella ollut esitysluonnos)
57 § Tietojen hävittäminen	55 § Tietojen hävittäminen
Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) tai henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) mukaisesti, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.	Salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.
Jos kysymys on ylimääräisestä tiedosta, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville, tieto saadaan kuitenkin	*Jos kysymys on ylimääräisestä tiedosta, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville, tieto saadaan kuitenkin hävittää jo*

epäillyn suostumuksella hävittää jo ennen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa.	*ennen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa, jos tiedonhankinnan kohteelle on kirjallisesti ilmoitettu häntä koskevasta ylimääräisestä tiedosta sekä mahdollisuudesta tutustua siihen ja tiedonhankinnan kohde ei kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta vastusta tiedon poistamista.*
Edellä 10 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.	Edellä 11 §:ssä tarkoitetut *yhdistymis*tiedot on hävitettävä, kun *asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.*

Marko Meriniemi
Lainsäädäntöneuvos